

Analyse

13. juni 2018

Ingen truende medieudvikling – men bekymringspunkter

Af Regitze Wandsøe-Isaksen, Kristine Vasiljeva og Frederik Degn Pedersen

Analysen viser, at på trods af, at danskerne benytter moderne nyhedskilder i højere grad end tidligere, har majoriteten af danskerne stadigvæk traditionelle nyhedskilder som primær nyhedskilde. Ikke desto mindre viser analysen også indikationer af to bekymrende tendenser. Der er for det første dele af den danske befolkning, som på de sociale medier primært får ikke-journalistisk behandlede links. For det andet får særligt de unge, som kan være dårligere til at vurdere nyheders troværdighed, nyheder fra sociale medier.

- Analysen viser, at selvom forbruget af traditionelle nyhedskilder som printaviser og TV er faldet over de seneste år, får langt størstedelen af danskerne stadigvæk primært deres nyheder igennem traditionelle, journalistisk behandlede nyhedskilder. Herudover viser analysen, at selvom der er forskelle i, hvilke nyhedskilder folk benytter på tværs af partifarver, har Danmark internationalt set et mediebillede med en lav polariseringsgrad.
- Analysen indikerer også to bekymrende tendenser. For det første ses, at ca. 1 pct. af danskerne primært får links til nyheder, der ikke er journalistisk behandlede. Det kan betyde, at kvaliteten af denne gruppes nyheder er lav – og at de har større sandsynlighed for at blive misinformeret.
- Anden bekymrende tendens er, at de 12 pct. af danskerne, som har sociale medier som primær nyhedskilde, i højere grad end andre, stoler på sociale medier. Det kan være bekymrende, da det i høj grad er unge, der benytter de sociale medier – og de unge har et lavere erfaringsgrundlag til at vurdere troværdigheden af en nyhed.
- Det kan være en udfordring, at danskerne, i højere grad end tidligere, benytter sociale medier som nyhedskilde, da der på de sociale medier også bliver delt nyheder, som ikke er journalistisk behandlede. Det stiller nemlig et større krav til, at den enkelte selv screener sande nyheder fra falske. Det forventes at være mere tidskrævende end blot at orientere sig i journalistisk behandlede nyheder. Alt andet lige betyder det, at nyhedsbrugerne får et lavere informationsniveau og mindre tid til andre gøremål.

Kontakt

Senioranalytiker
Regitze Wandsøe-Isaksen
Tlf. 31404252
E-mail reg@kraka.org

Ledende økonom, PhD
Kristine Vasiljeva
Tlf. 23939327
E-mail kri@kraka.org

1. De nye og de traditionelle former for medier

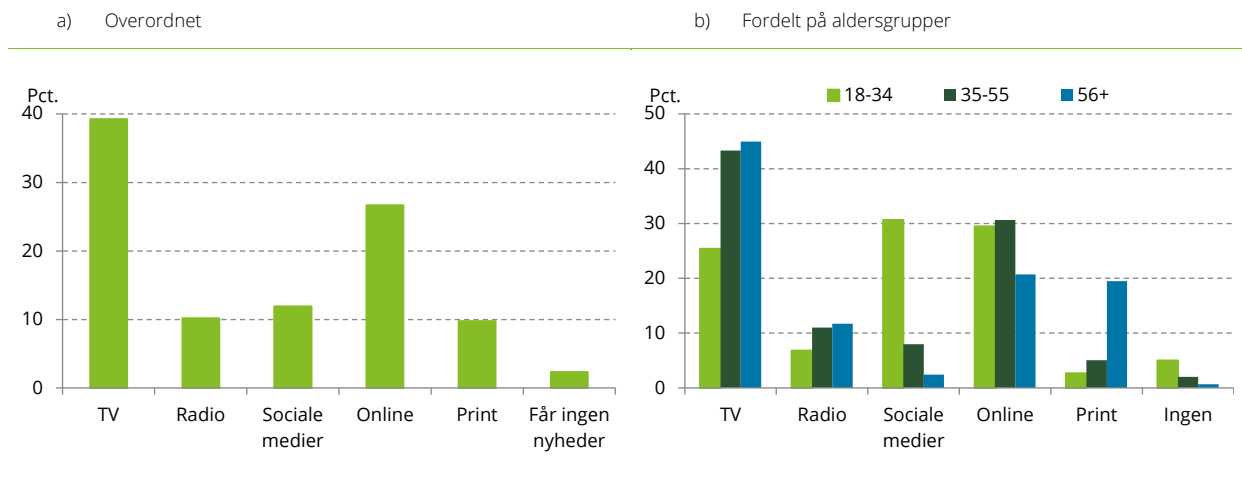
Udfordringer ved udviklingen kan være lav kvalitet

Stigende forbrug af nyheder på sociale medier kan være bekymrende, såfremt kvaliteten af nyhederne på de sociale medier er lavere end for andre kilder, hvilket der er evidens for. Allcott og Gentzkow (2017) viser konkret, at falske nyheder ofte bliver udbredt netop på sociale medier. Det er problematisk, da misinformede borgere ikke er i stand til at træffe valg i egen interesse. Fx kan misinformation om klimaforandringer, vacciner eller lignende underminere offentlighedens vurdering af vigtigheden af videnskabelige resultater såvel som dens opfattelse af, hvor farlige klimaforandringerne mv. er.¹

Stor forskel på tværs af aldersgrupper

Selvom forbruget af traditionelle nyhedskilder som printaviser og TV er faldet over de seneste år i Danmark, jf. Figur 14 i Bilag, får langt størstedelen af danskerne stadigvæk primært deres nyheder igennem traditionelle nyhedskilder, jf. Figur 1 a). Kun 12 pct. af danskerne benytter omvendt de sociale medier som primær nyhedskilde. Fordelt på aldersgrupper er der markant forskel på primær nyhedskilde – særligt mellem de unge og de ældre, da de ældre i højere grad benytter print-aviser og de yngre i højere grad benytter sociale medier – og ser mindre TV, jf. Figur 1 b).

Figur 1 Danskernes primære nyhedskilder

Anm.: Resultaterne er baseret på en undersøgelse bestående af 3.074 respondenter, som er repræsentativ på køn, alder, partivalg ved folketingsvalget i 2015, uddannelse og landsdel. "Online" dækker over fx netaviser, men ikke sociale medier.

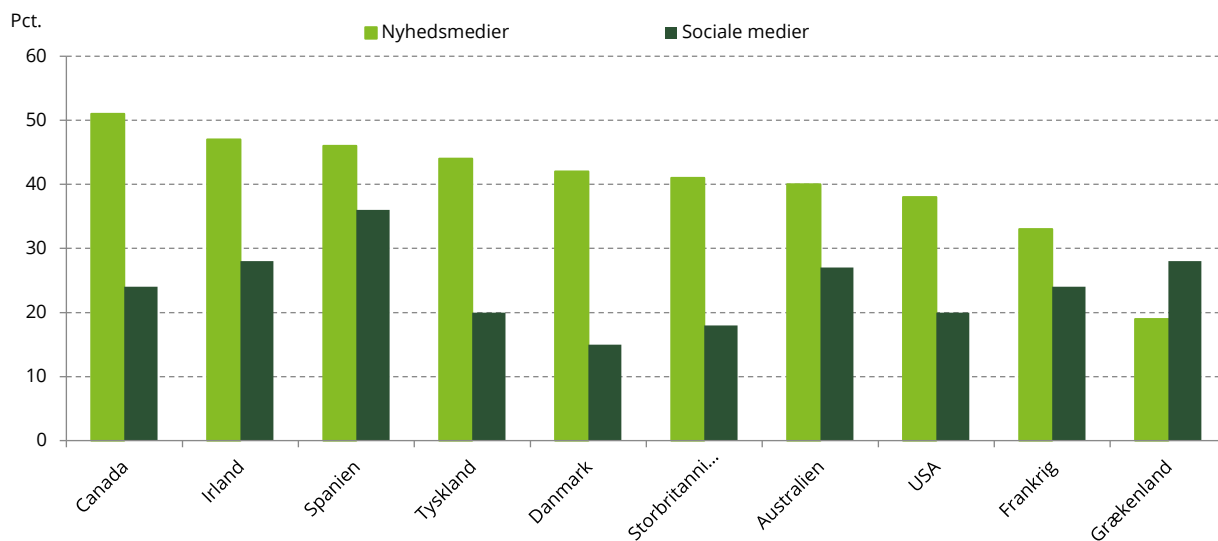
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

Forventet lav effekt af falske nyheder i Danmark

De negative effekter af falske nyheder på de sociale medier kan forventes at være mere begrænset i Danmark end i andre lande. Det skyldes, at danskerne er mere skeptiske over for sociale mediers troværdighed end andre nationer. Konkret viser Reuters, at 15 pct. af danskerne mener, at sociale medier gør et godt job ift. at hjælpe med at adskille fakta fra fiktion – og næsten tre gange så mange, dvs. 42 pct., mener, at traditionelle nyhedsmedier er gode til at løfte denne opgave. I USA er denne forskel mindre – og i Grækenland mener folk, at sociale medier løfter opgaven bedre end traditionelle nyhedsmedier jf. Figur 2.

¹ Se Lewandowsky m.fl. (2017) og van der Linden (2017).

Figur 2 Nyhedsmedierne er gode til at adskille fakta fra fiktion

Kilde: Reuters (2017a).

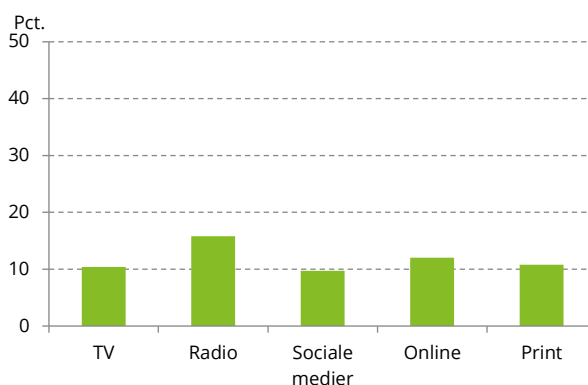
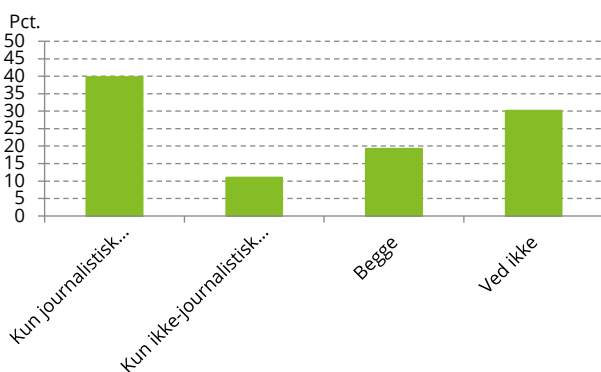
Brugere af SoMe får også journalistisk behandlede nyheder

Modsat nyhederne i de fleste traditionelle nyhedsmedier kan nyhederne på sociale medier være både journalistisk og ikke-journalistisk behandlede. 11 pct. af de danskere, som har modtaget nyheder på de sociale medier, får her kun nyheder, der ikke er journalistisk behandlede – langt størstedelen får imidlertid enten begge slags nyheder eller kun journalistisk behandlede nyheder på de sociale medier, jf. Figur 3 a). På tværs af folk med forskellige primære nyhedskilder er andelen, der kun får ikke-journalistisk behandlede nyheder på sociale medier, nogenlunde éns – hvor den er højest for dem, der har radio som primær nyhedskilde. jf. Figur 3 b). Det kan være bekymrende, da det betyder, at omkring 10 pct. af de personer, der har sociale medier som primær nyhedskilde, kun får links til ikke-journalistisk behandlet indhold. Det betyder, at omkring 1 pct. af den danske befolkning mediemæssigt kan betragtes som analfabeter.

Figur 3 Fordelingen af links på de sociale medier til journalistisk behandlede nyheder

a) Fordelt på alle, der får nyheder igennem sociale medier

b) Andel ikke-journalistisk behandlede nyheder på sociale medier efter brugernes primære nyhedskilde

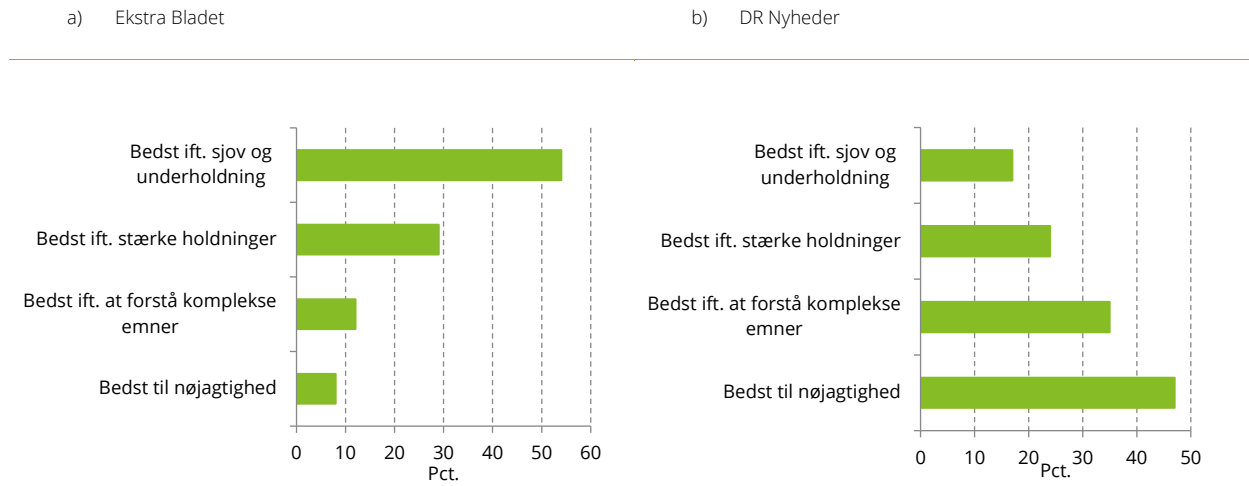

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. Kun personer, der ser nyheder på sociale medier.
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

Danskere er klar over forskelle i mediernes formål

På den anden side er danskerne opmærksomme på, at forskellige nyhedskilder har forskellige formål og derved forskellige egenskaber. Fx opfatter danskerne i højere grad Ekstra Bladet som værende sjov og underholdende end DR Nyhederne, mens sidstnævnte opfattes som mere præcis og nøjagtig end Ekstra Bladet, jf. Figur 4.

Figur 4 Egenskaber ved forskellige nyhedsmedier

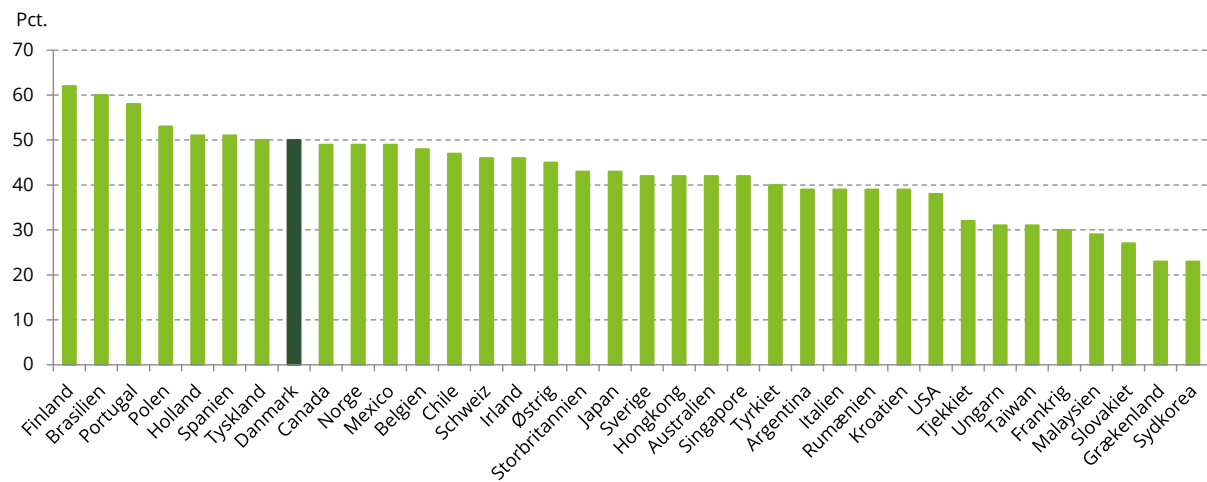
Kilde: Schrøder og Ørsten (2017).

2. Tilliden til medierne

Internationalt set høj tillid til medierne

Internationalt set ligger Danmark højt ift. tillid til medierne generelt, jf. Figur 5.² 50 pct. af danskerne har tillid til medierne sammenlignet med hhv. 42 og 38 pct. af svenskerne og amerikanerne. Det kan afspejle, at det danske mediebillede er præget af stærke public service-udbydere i form af DR og TV2 (Søndergaard og Helles, 2010; Reuters, 2017b).

Figur 5 Overordnet tillid til medierne – globalt set

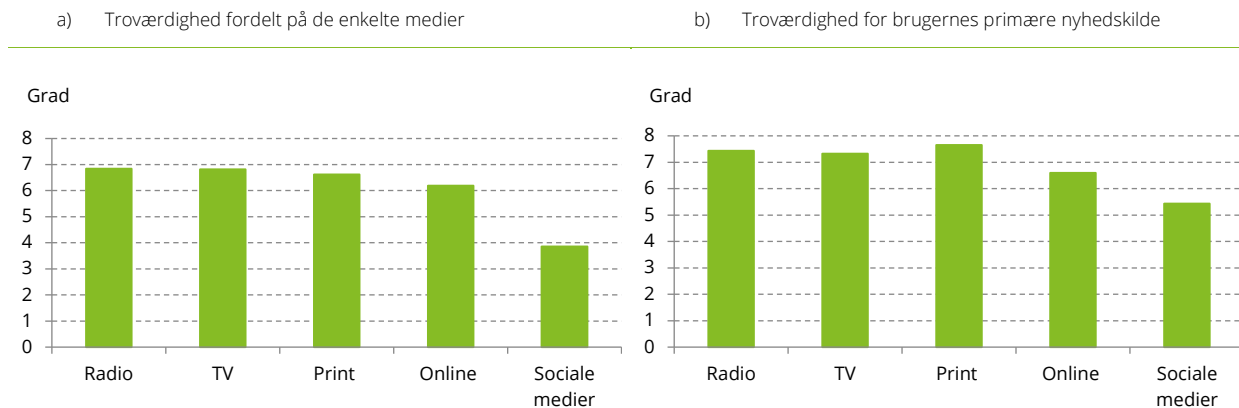
Kilde: Reuters (2017a).

² Tilsvarende undersøgelser – fx Eurobarometers undersøgelse fra 2017 – viser samme billede.

Egne nyhedskilder er mere troværdige

Fordelt på nyhedskilder ses, at danskerne i høj grad finder traditionelle nyhedskilder troværdige – og sociale medier væsentligt mindre troværdige, jf. Figur 6 a) – og at danskere – ikke overraskende – har højere tillid til en kilde, hvis den er deres primære nyhedskilde, jf. Figur 6 b).

Figur 6 Danskernes opfattelse af mediernes troværdighed

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. Ekskl. "Ved ikke" i hver kategori. Minimum er 0 og maksimum er 10, hvor 0 er "I meget lav grad" og 10 er "I meget høj grad".
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

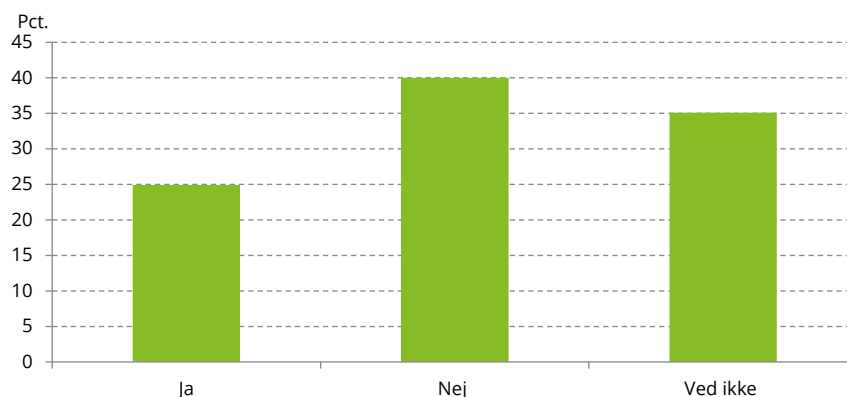
Højere tillid til sociale medier blandt brugerne

Det kan på den ene side være bekymrende, at folk, der har sociale medier som primær nyhedskilde, i markant højere grad finder sociale medier troværdige end nyhedsbrugerne samlet set. På den anden side kan det også skyldes, at disse brugere jf. tidligere, i højere grad end andre, får links til journalistisk behandlede – og således mere troværdige – nyheder på de sociale medier end andre brugere.

Danskerne er kritiske over for egne evner

25 pct. af danskerne mener, at de er bedre end de fleste til at vurdere, om en nyhed er troværdig, hvilket indikerer, at de fleste danskere er kritiske over egne evner ift. vurdering af nyhedernes troværdighed, jf. Figur 7.

Figur 7 Andelen af danskere, der mener, at de er bedre end de fleste til at vurdere om en nyhed er troværdig

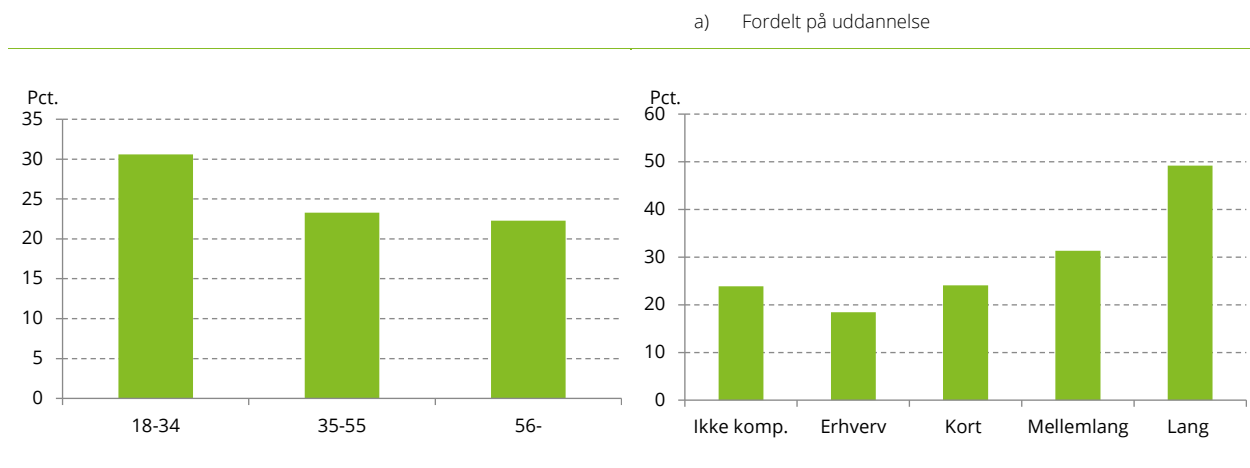

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. Figuren viser andelen af folk, der har svaret ja til spørgsmålet: "Er du bedre end de fleste til at vurdere, om en nyhed er troværdig?" ud af alle besvarelser – dvs. også "Ved ikke".
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

Evne og opfattelse af egen evne er forskellig

Det er særligt de unge, og personer med en lang uddannede – hhv. 31 pct. og 49 pct., der mener, at de er bedre end de fleste til at vurdere nyheders troværdighed, jf. Figur 8. Da personer med en lang uddannelse forventes at kunne forholde sig kildekritisk, er dette mindre bekymrende end de unges vurdering.³ Det skyldes, at de unge kan have et lavere erfaringsgrundlag til at vurdere troværdigheden af en nyhed. Tidligere undersøgelser har vist, at amerikanske unge deler nyhedshistorier, der er falske, uden at de ved det, dobbelt så ofte som voksne.⁴ Europa-Kommissionen har herudover vist, at de helt unge (15-24-årige) i højere grad end andre aldersgrupper tror på nyheder og information, som de får online.⁵

Figur 8 Danskernes vurdering af, om de er bedre end de fleste til at vurdere om en nyhed er troværdig på tværs af alder og uddannelse

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. "Ikke komp" rummer personer med en ikke-kompetencegivende uddannelse – altså personer, der har grundskole og gymnasie som højst fuldførte uddannelse. "Mellemlang" er inkl. personer, der har en bachelor som højst fuldførte uddannelse.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

Ingen markant forskel i egen vurdering af evner

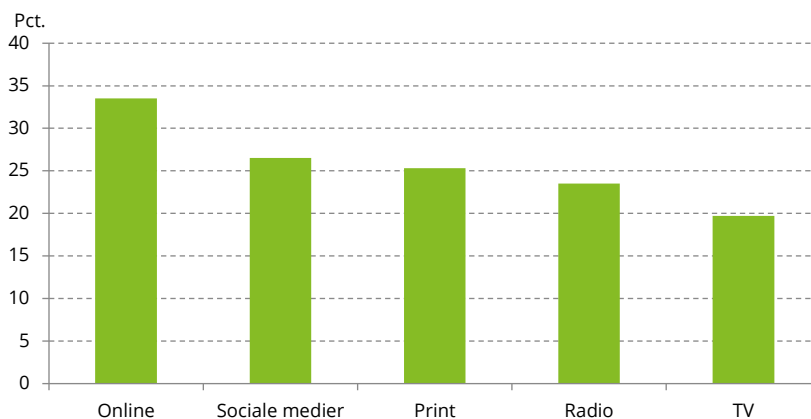
På tværs af primærnyhedskilde vurderer personer, der benytter online nyhedskilder (som ikke er sociale medier), i højere grad end andre, at de er bedre end de fleste til at vurdere, om en nyhed er troværdig – og der er ingen markant forskel imellem brugerne af sociale medier og andre nyhedsbrugere.

³ Det skal imidlertid bemærkes, at vurderingen er selvrapporteret. Derfor kan forskellene imellem aldersgrupperne også i nogen grad skyldes forskelle i opfattelsen af, hvem "de fleste" er. Fx om det er andre unge eller befolkningen generelt.

⁴ Andre undersøgelser viser tilsvarende resultat i form af, at 30 pct. af de unge, der delte nyhedshistorier online, senere har fundet ud af, at en historie, som de havde delt, var forkert eller fejlagtig. Andelen er 16 pct. for de voksne., jf. Wallace (2017).

⁵ Samtidig modtager de unge flere falske nyheder på sociale medier end de ældre aldersgrupper, jf. Europa-Kommissionen (2018).

Figur 9 Andelen, der mener, at de er bedre end de fleste til at vurdere om en nyhed er troværdig, på tværs af nyhedskilder

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. Inkl. "Ved ikke". X-aksen angiver primær nyhedskilde. Blandt de primære nyhedskilder er personer, som ikke læser eller ser nyheder, fjernet, svarende til 2 pct. af respondenterne.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

Lav andel danskere undgår nyheder

Den høje troværdighed til medierne blandt danskerne kan være én af forklaringerne på, at en relativt lav andel af danskerne nogle gange eller ofte undgår nyheder, jf. Figur 10. Ikke desto mindre er det stadigvæk bekymrende, at 14 pct. af den danske befolkning nogle gange eller ofte undgår nyheder. Dette afbødes imidlertid af, at det ifølge vores undersøgelse kun er 2 pct. som slet ikke ser, læser eller hører nyheder.

Figur 10 Andelen, som nogle gange eller ofte undgår nyheder

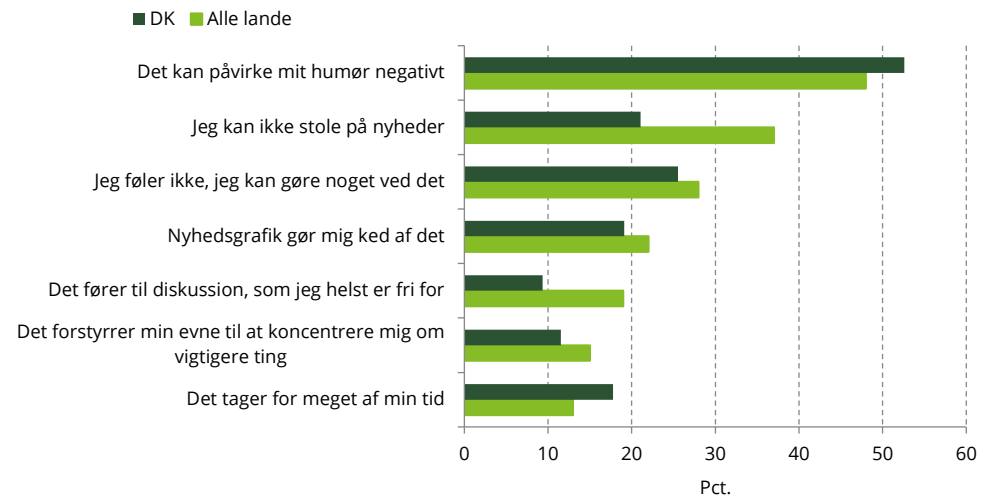

Kilde: Reuters (2017a).

Danskerne undgår nyheder, fordi det påvirker humøret

Danskernes højere tillid til medierne afspejles også i sammenligningen af årsager til, at man undgår nyheder, jf. **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.** I alle de lande, som Reuters har undersøgt, er der således en væsentligt større andel, der undgår nyheder, fordi de ikke har tiltro til nyhederne – hvor danskerne i højere grad undgår nyheder, fordi det kan påvirke humøret negativt, eller de ikke føler, at de kan gøre noget ved nyhederne.

Figur 11 Årsager til at man undgår nyheder

Anm.: 757 respondenter for Danmark – dvs. dem, som svarede, at de i nogen grad forsøgte at undgå nyheder. Tal for andre lande er baseret på dem, som svarede, at de i nogen grad forsøgte at undgå nyheder blandt 70.000 respondenter i de lande, som Reuters har undersøgt. Det er muligt at svare flere årsager til at man undgår nyheder og derfor summerer figuren ikke til 100 pct.

Kilde: Reuters (2017a).

3. Begrænset polarisering af mediebildet i Danmark

Polarisering af mediebildet kan være en udfordring

En anden udfordring ved stigende forbrug af onlinemedier kan være en polarisering af mediebildet. Et polariseret medie billede betyder, at personer, som benytter bestemte nyhedskilder (fx Berlingske eller Politiken), tilhører en bestemt gruppe (fx højreorienterede eller venstreorienterede), jf. Fletcher (2017). Dette kan være udfordrende for sammenhængskraften i et land.⁶

Indikation af polarisering af online medier

Når konkurrencen mellem de forskellige medier stiger, kan medierne forsøge at skabe sig en fast målgruppe af modtagere ved at appellere til personer med en bestemt politisk orientering, og det kan skabe en polarisering af mediebildet, jf. Gregersen (2018). Fx er der de seneste år kommet nye online medier, som i høj grad er partipolitiske. Det gælder medier som bl.a. Breitbart eller Occupy Democrats i USA og Storbritannien. Indtil videre er disse medier meget små, men de er i kraftig vækst. Deres fremvækst kan allerede have bidraget til opfattelsen af en højere polarisering af mediebildet i Storbritannien og USA, jf. Fletcher (2017).

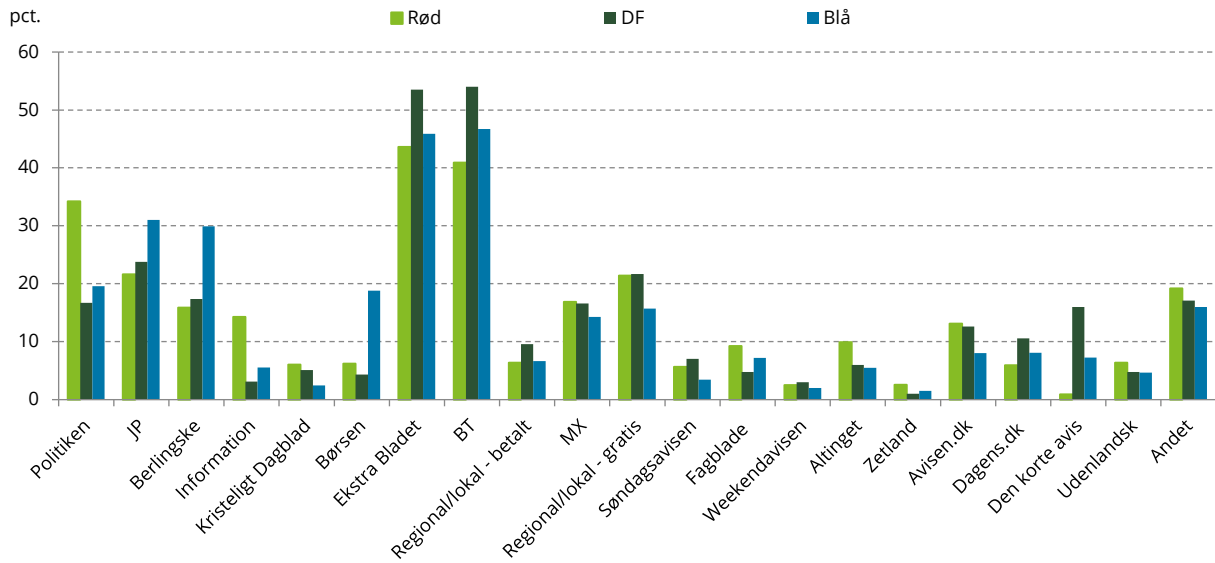
Der er forskel på, hvilke nyhedskilder danskerne bruger ...

I Danmark ses, at der er markant forskel på, hvilke onlinemedier folk læser på tværs af partifarve, jf. Figur 12. Fx læser 34 pct. af de røde vælgere⁷ Politiken – mod kun omkring 20 pct. af de blå vælgere inkl. Dansk Folkeparti. Omvendt læser langt flere af de blå vælgere Berlingske, JP og Børsen – og flere af Dansk Folkepartis læsere læser Ekstra Bladet, BT og Den Korte Avis.

⁶ Se Kristiansen og Kjeldtoft (2016) og Kulturministeriet (2016).

⁷ Hvorvidt et parti defineres som "rødt" eller "blåt" er her defineret ud fra, om partiet ville pege på Helle Thorning-Schmidt eller Lars Løkke Rasmussen som statsminister ved sidste folketingsvalg – men hvor Dansk Folkepartis vælgere vises selvstændigt under "DF".

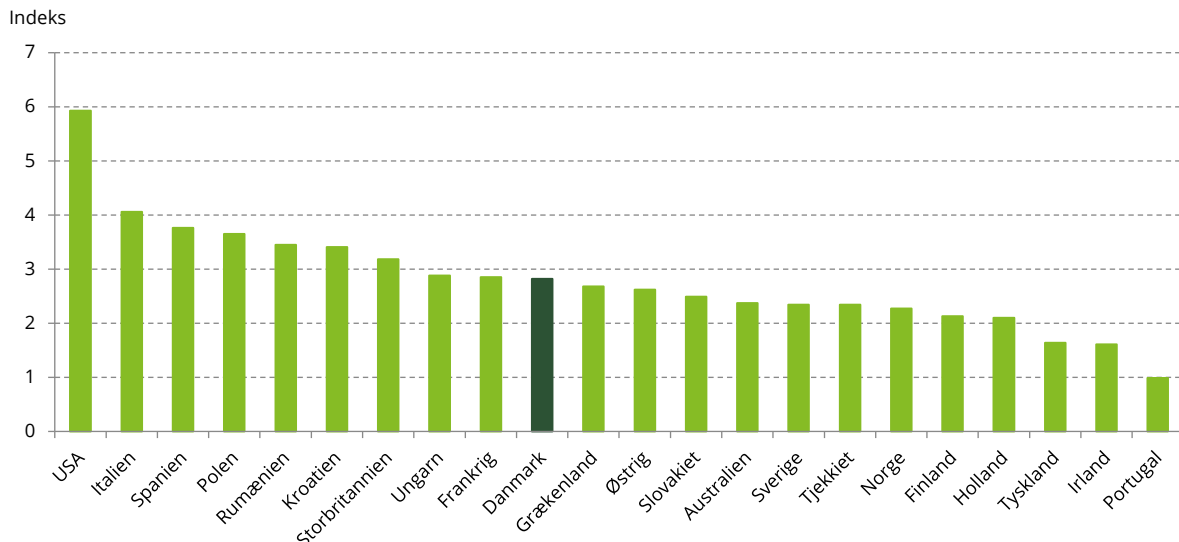
Figur 12 Hvilke onlinekilder bruger danskerne, fordelt på partifarve

Anm.: Samme datagrundlag som i Figur 1. Beregningen er kun foretaget på personer, der har svaret, at de benytter sig af onlinekilder til nyheder. Rød og blå defineres efter hvilken statsminister, partierne pegede på ved sidste folketingsvalg – men hvor DF er taget ud. Beregningen er kun foretaget på personer, der læser onlinemedier, og som stemte på en kandidat inden for partierne ved sidste folketingsvalg, som de kan huske. "Andet" rummer i høj grad forskellige regionale udgivelser.
 Kilde: Spørgeskemaundersøgelse gennemført af Epinion for Kraka-Deloitte og egne beregninger.

...men mindre polariseret medie billede i DK end fx USA Omregnes fordelingen af nyhedsmediernes brugere på en højre-venstre skala til en koefficient for polariseringsgrad, er nyhederne i Danmark dog væsentligt mindre polariseret end i lande som USA og Storbritannien, jf. Figur 13.⁸

Figur 13 Polarisering af nyhedsbilledet - for online nyhedskilder

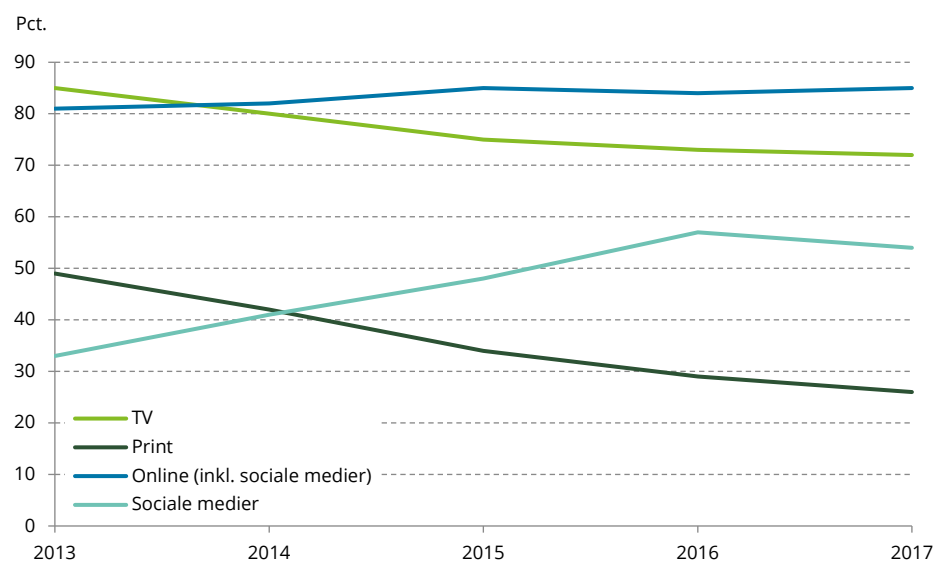

Kilde: Reuters (2017a).

⁸ Det skal bemærkes, at placeringen på højre-venstre-skalaen er selvrapporteret. Det betyder, at forskellen i polariseringen på tværs af højre-venstre-skalaen mellem lande kan være påvirket af, i hvor høj grad folk placerer sig på fløjene i hvert land.

4. Bilag

Figur 14 Udviklingen i kilderne til nyheder

Kilde: Reuters (2017a).

5. Litteraturliste

Allcott, H. og Gentzkow, M. (2017). "Social Media and Fake News in the 2016 Election". *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), s. 211-236.

Europa-Kommissionen (2018). *First findings of the Eurobarometer on fake news and online disinformation*. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-findings-eurobarometer-fake-news-and-online-disinformation>.

Fletcher, R. (2017). *Polarisation in the News Media*. <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2017/polarisation-in-the-news-media-2017/>.

Gregersen, R. (2018). *Medier – NU*. Systime.

Hopmann, D. (2016). *Public service-medier er vigtige for vælgernes politiske viden*. <https://videnskab.dk/politologisk-arbog-2016/public-service-medier-er-vigtige-vaelgernes-politiske-viden>.

Kristiansen, O. og Kjeldtoft, S. (2016). *Et polariseret medieforbrug giver et polariseret samfund*. <https://www.information.dk/kultur/2016/11/polariseret-medieforbrug-giver-polariseret-samfund>.

Kulturministeriet (2016). *Public service de næste 10 år – rapport fra public service-udvalget*. https://english.kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Publikationer/2016/Rapport_Public_service-udvalget.pdf.

Lewandowsky, S., Ecker, U. og Cook, J. (2017). "Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the 'Post-Truth' Era." *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6(4), s. 353-369.

Reuters (2017a). *Reuters Institute Digital News Report 2017*. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Digital%20News%20Report%202017%20web_0.pdf?utm_source=digitalnewsreport.org&utm_medium=referral.

Reuters (2017b). *Digital News Report – Denmark*. <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2017/denmark-2017/>.

Schrøder, K. og Ørsten, M. (2017). *Digital News report – Denmark*. <http://www.digitalnewsreport.org/survey/2017/denmark-2017/>.

Søndergaard, H. og Helles, R. (2010). *Background information report: Media policies and regulatory practices in a selected set of European countries, the EU and the Council of Europe: The case of Denmark*. <http://www.mediadem.eliamep.gr/wp-content/uploads/2010/05/Denmark.pdf>.

van der Linden, S. (2017). "Beating the Hell out of Fake News." *Ethical Record: Proceedings of the Conway Hall Ethical Society*, 122(6).

Wallace, K. (2017). *Is 'fake news' fooling kids? New report says yes*. <https://edition.cnn.com/2017/03/10/health/fake-news-kids-common-sense-media/index.html>.